

Feldek proti Slovensku, rozsudek ze dne 12. 7. 2001

Stěžovatel: Feldek

Žalovaný stát: Slovensko

Číslo stížnosti: 29032/95

Datum: 12.07.2001

Článek Úmluvy: čl. 10

čl. 14

čl. 25

čl. 36

čl. 41

čl. 9

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: diskriminace, nezbytný v demokratické společnosti/přiměřenost/rovnováha mezi dotčenými zájmy, ochrana pověsti jiných, ochrana práv a svobod jiných, předvídatelnost, svoboda projevu/sdělovací prostředky, zásah

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

DRUHÁ SEKCE

12. července 2001

VĚC FELDEK

(Rozsudek ve věci Feldek versus Slovensko)

Evropský soud pro lidská práva - Druhá sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci C. L. Rozakis, předseda, A. B. Baka, G. Bonello, V. Strážnická, P. Lorenzen, M. Fischbach, A. Kovler a E. Fribergh, tajemník sekce, po uzavřeném zasedání, které se konalo ve dnech 15. června 2000 a 21. června 2001, vynesl posledně zmíněného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ vycházel ze stížnosti (č. 29032/95) proti Slovenské republice, předložené dne 11. září 1995 Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle původního článku 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) slovenským občanem, panem Lubomírem Feldekem (dále jen „stěžovatel“). Stěžovatel - básník, spisovatel a novinář - se později stal českým občanem.

2. Stěžovatel byl zastoupen bratislavským právníkem panem E. Válkem. Vládu Slovenské republiky (dále jen „Vláda“) reprezentoval pan R. Fico, který byl 14. dubna 2000 nahrazen panem P. Vršanským.
3. Stěžovatel především uvedl, že došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu a myšlení a že s ním při soudním řízení pro pomluvu bylo nespravedlivě zacházeno.
4. Stížnost byla předána Soudu dne 1. listopadu 1998, když vešel v platnost Protokol č. 11 Úmluvy (článek 5 § 2 Protokolu č. 11).
5. Stížnost byla předána Druhé sekci Soudu (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu). Senát zabývající se případem v rámci této sekce byl vytvořen v souladu s ustanovením 26 § 1 Jednacího řádu.
6. Rozhodnutím z 15. června 2000 označil Soud stížnost za částečně přípustnou.
7. Soud po poradě se stranami rozhodl, že řízení ohledně skutkové podstaty (ustanovení 59 § 2 in fine) není nutné, a strany následně předložily dodatečné komentáře ke skutkové podstatě. Kromě toho bylo předsedou Soudu dovoleno třetí straně, panu Dušan Slobodníkovi, předložit písemné připomínky (článek 36 § 2 Úmluvy a ustanovení 61 § 3).

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. V roce 1991 publikoval Dušan Slobodník, výzkumný pracovník na poli literatury, autobiografii nazvanou „Paragraf: Polární kruh“. Popsal v ní mimo jiné své odsouzení sovětským vojenským soudem v roce 1945 na základě obvinění, že poté, co se v roce 1944 jako sedmnáctiletý účastnil výcviku vedeného Němci, přijímal rozkazy ke špionáži proti Rudé armádě. Ve své knize popisuje pan Slobodník také svůj pobyt v sovětských gulazích a následnou rehabilitaci Nejvyšším soudem SSSR, jež proběhla v roce 1960. V roce 1992 se pan Slobodník stal ministrem kultury a školství Slovenské republiky.
3. Dne 20. července 1992 uveřejnily noviny Telegraf báseň složenou stěžovatelem. Nesla datum 17. července 1992 (den, kdy byla slavnostně vyhlášena nezávislost Slovenské republiky) a jmenovala se „Dobrá noc, má milá“. V jednom z jejích veršů stálo:

„V Praze se vězeň Havel vzdává své funkce. V Bratislavě opět vládne vyšetřovatel. A vláda jedné strany stojí nad právem. Člen SS a člen StB se objali.“

10. Báseň byla později uveřejněna i v jiných novinách. V dvou různých článcích napsali dva novináři, že spojení „člen SS“ se vztahovalo k panu Dušan Slobodníkovi.
11. Dne 30. července 1992 uveřejnily některé noviny dokument, který stěžovatel den před tím poslal Veřejné informační službě. Dokument byl nadepsán „Za lepší obraz Slovenska - bez ministra s fašistickou minulostí“. V dokumentu stojí:

„Problém s udržení demokratického charakteru slovenského národního emancipačního procesu jsme se snažili vyřešit mnohokrát. Slovensko v tomto ohledu ztratilo nejvíce proto, že otázky spojené se slovenským národem byly v rukou špatných lidí, kteří nás svedli s cesty demokratického vývoje. Cena byla vysoká: například životy bojovníků za Slovenského národního povstání v letech 1944 - 1945.“

V současné době máme obavu, že se tato chyba bude opakovat. Nestačí říkat, že naše cesta do Evropy spočívá ve spolupráci na jejím demokratickém vývoji. To je jen přímá podmínka vyplývající z mezinárodního práva, bez jejíhož splnění si nás v Evropě nikdo ani nevšimne.

Minulý rok jsem vyjádřil tuto obavu ve své polemice s panem Dušanem Slobodníkem; život sám ukončil psaní této polemiky a moje názory se ukázaly správnými.

Tento rok se pan Slobodník stal ministrem kultury a školství Slovenské republiky a první, k čemu došlo, bylo, že vyšla veřejně najevo jeho fašistická minulost. Pan Slobodník jednal v této situaci takovým způsobem, který spisovateli Ladislavu Mňačkovi umožnil dokázat, že pan Slobodník je lhář. Přesto však stále nerezignoval na svůj post, ačkoliv by tak v jakékoliv jiné demokratické zemi musel dávno učinit.

Myslí si pan Slobodník, že Slovensko je nějakou zvláštní výjimkou mezi evropskými zeměmi a že má právo revidovat podstatu Norimberských procesů, svázanou s poválečným vývojem všech ostatních evropských států? Nebo je poselství SNP nesprávné? Myslí si pan Mečiar, že s touto osobou ve vládě přesvědčí evropské národy o demokratickém smýšlení a směřování své vlády? Je vhodné mít ve vládě pana Slobodníka, pokud tato skutečnost povede k politické, ekonomické a kulturní izolaci Slovenska?

Pan Slobodník využívá každé příležitosti k tomu, aby hovořil o zlepšování obrazu Slovenska ve světě. V tomto s ním zcela souhlasím. Teď má příležitost osobně učinit něco ke zlepšení tohoto obrazu: odstoupit.“

12. Dne 5. srpna 1992 pan Slobodník veřejně oznámil, že podá na stěžovatele žalobu za výše uvedený výrok.

13. V rozhovoru zveřejněném 12. srpna 1992 v českém deníku Lidové noviny uvedl stěžovatel mimo jiné:

„Mluvím-li o fašistické minulosti (pana Slobodníka), nesnažím se charakterizovat jeho osobnost. Jen si myslím, že skutečnost, že prošel teroristickým výcvikem vedeným SS, spadá pod pojem fašistická minulost. Myslím si, že taková osobnost nemá co dělat ve vládě demokratického státu.“

14. V souvislosti se jmenováním pana Slobodníka na post člena vlády bylo v českých a slovenských novinách uveřejněno množství článků týkajících se jeho minulosti, a to jak před, tak po zveřejnění názorů stěžovatele. Články týkající se tohoto tématu byly též zveřejněny v The New York Times (22. července 1992), Tribune de Geneve (18. září 1992), Izvestija (31. srpna 1992), stejně jako Rakouskou tiskovou agenturou. The New York Times, Tribune de Geneve a Izvestija později zveřejnily i reakce pana Slobodníka na uveřejněné články.

15. Dne 19. září 1992 zažaloval pan Slobodník stěžovatele před Městským soudem v Bratislavě za pomluvu podle § 11 a násl. občanského zákoníku. Žalobu později rozšířil i na verše „V Bratislavě opět vládne vyšetřovatel. A vláda jedné strany stojí nad právem. Člen SS a člen StB se objali.“ ze stěžovatelovy básně odkazující na něj. Dále uvedl, že výše zmíněné výroky zveřejněné v tisku nepravdivě odkazovaly na jeho fašistickou minulost. Žalující strana požadovala, aby stěžovatel nesl náklady na zveřejnění omluvy v pěti denících a aby mu poskytl náhradu ve výši 250 000 slovenských korun (Sk).

16. Řízení před Městským soudem v Bratislavě

17. Dne 18. října 1993 Městský soud v Bratislavě žalobu zamítl. Soud potvrdil, že žalobce byl členem Hlinkovy mládeže a že se v únoru a březnu 1945 účastnil teroristického výcviku v Sekuli. Soud poznamenal, že Hlinkova mládež byla vojenským útvarům Hlinkovy slovenské lidové strany a že podle tehdy platného práva slovenský lid vykonával svoji moc ve státě prostřednictvím právě této strany. Soud zdůraznil, že podle § 5 prezidentského dekretu č. 5/1945 z 19. května 1945 osoby, které dobrovolně podporovaly válku vedenou Německem a Maďarskem nebo sloužily fašistickým a nacistickým zájmům, byly označeny za státně nespolehlivé.

18. Městský soud dále stanovil, že v květnu 1945 byl pan Slobodník odsouzen vojenským soudem Sovětské armády k patnáctiletému vězení na základě své účasti na výcviku v Sekuli, kde mu bylo nařizeno překročit frontovou linii za účelem špionáže proti sovětským vojskům, k čemuž mělo dojít 22. března 1945. Podle rozsudku vojenského soudu však pan Slobodník nepřekročil frontovou linii, ale vrátil se v dubnu 1945 domů, kde byl zadržen. Městský soud též

poznáměl, že žalobce vykonával trest v táborech bývalého Sovětského svazu až do svého propuštění v roce 1953. V roce 1960 Nejvyšší soud SSSR rozsudek zrušil a přerušil řízení z důvodu nedostatku skutkových prvků trestného činu.

19. Pan Slobodník před městským soudem prohlásil, že byl členem Hlinkovy mládeže jen po velmi krátkou dobu a že do této organizace vstoupil jen proto, aby se mohl účastnit turnaje ve stolním tenisu. Dále uvedl, že byl předvolán na výcvik v Sekuli a že tomuto předvolání vyhověl ze strachu o sebe a svou rodinu. Pan Slobodník uvedl, že byl z výcviku vyloučen jako nedůvěryhodný poté, co k němu vyjádřil svůj negativní postoj. Následně byl transportován do ústředí Hlinkovy mládeže v Bratislavě, odkud mu bylo dovoleno vrátit se domů do Banské Bystrice pod podmínkou, že bude podávat zprávy o Sovětské armádě. Městský soud však tato fakta neshledal potvrzenými. Zvláště nepovažoval za relevantní důkaz popis událostí v žalobcem již dříve uveřejněné knize „Paragraf: Polární kruh“. Podle názoru soudu zrušení rozsudku z roku 1945 nedokazovalo, že žalobce nebyl členem Hlinkovy mládeže a že nenavštěvoval výcvik v Sekuli.
20. Městský soud také poznáměl, že relevantní částí života pana Slobodníka se zabýval tisk jak na Slovensku, tak v zahraničí ještě před zveřejněním stěžovatelových výroků a že pan Slobodník sám několikrát poskytl rozhovor k tomuto tématu slovenským i zahraničním médiím. Soud došel k závěru, že stěžovatelovy výroky byly založeny na názorech vytvořených na základě již zveřejněných informací. Tyto výroky se týkaly osobnosti aktivní ve veřejném životě, nutně vystavené zájmu a kritice členů společnosti. Svým výrokiem stěžovatel užil svého práva na svobodu projevu a nezasáhl neoprávněně do práv žalující strany.
21. Odvolací řízení
22. Pan Slobodník se odvolal k Nejvyššímu soudu s odůvodněním, že stěžovatel neprokázal jeho fašistickou minulost a že městský soud nedefinoval význam tohoto pojmu. Pan Slobodník se odvolával na skutečnost, že byl k výcviku v Sekuli předvolán prostřednictvím rozkazu a že tento výcvik opustil ihned, jakmile zjistil, jaký je jeho pravý účel. Také uvedl, že v té době platilo stanné právo a že docházelo k nezákonnému zatýkání a popravám. V souladu s prezidentským nařízením byli členové Hlinkovy mládeže zařazeni do ozbrojených sil a podřízeni vojenským soudním a disciplinárním pravidlům. Žalobce trval na tom, že se nedopustil ničeho špatného proti své vlasti nebo proti spojeneckým silám, a došel k závěru, že stěžovatelovy výroky a báseň byly pomluvou.
23. Stěžovatel žádal, aby soudy přestaly užívat pravidlo, podle kterého žalovaná strana musí dokázat pravdivost svých výroků v řízení pro pomluvu. Požadoval, aby bylo důkazní břemeno přesunuto na žalobce nebo rozděleno mezi obě strany. Stěžovatel dále uvedl, že jeho výrok byl hodnotovým soudem, založeným na nezpochybněné skutečnosti, že žalobce byl členem Hlinkovy mládeže a že se účastnil teroristického výcviku v Sekuli. Podle stěžovatele není podstatné, do jaké míry byl stěžovatel začleněn do aktivit Hlinkovy mládeže nebo jak dlouho byl jejím členem. Podstatné je, že žalobce dobrovolně do této organizace vstoupil a že po svém údajném vyloučení z výcviku v Sekuli podával informace o pohybech sovětských vojsk ústředí Hlinkovy mládeže, což dokazuje rozsudek sovětského vojenského soudu z 19. května 1945. Stěžovatel proto navrhl, aby bylo odvolání zamítnuto.
24. Dne 23. března 1994 zrušil Nejvyšší soud rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl následovně:

„... stěžovatel musí strpět, že ... Dušan Slobodník rozešle, uzná-li to za vhodné, do pěti periodik na Slovensku a v zahraničí stejně jako do Slovenské tiskové agentury následující prohlášení, které bude publikováno na náklady stěžovatele:

1) Stěžovatelovo prohlášení pro Veřejnou informační službu, publikované v denním tisku dne 30. července 1992, které říká: „... Tento rok se pan Slobodník stal ministrem kultury a školství Slovenské republiky a první, k čemu došlo, bylo, že vyšla veřejně najevo jeho fašistická minulost.

Myslí si pan Slobodník, že Slovensko je nějakou zvláštní výjimkou mezi evropskými zeměmi a že má právo revidovat podstatu Norimberských procesů, svázanou s poválečným vývojem všech ostatních evropských států? ...“

2) Část básně nazvané „Dobrá noc má milá“, ve které stojí: „... V Bratislavě opět vládne vyšetřovatel. A vláda jedné strany stojí nad právem. Člen SS a člen StB se objali.“

... představují hrubou urážku a znevážení občanské cti a života a neospravedlněné zasahování do osobnosti pana Dušana Slobodníka. ...“

4) Stěžovatel zaplatí žalující straně 200 000 Sk za způsobenou morální újmu.

23. Stěžovateli bylo též nařízeno, aby zaplatil druhé straně náklady na soudní řízení.

24. Nejvyšší soud poznamenal, že žalobce popsal relevantní události ve své knize „Paragraf: Polární kruh“ ještě před tím, než se objevily dohady o jeho minulosti, a že nebyly během soudního řízení zjištěny žádné další důležité skutečnosti.

25. Podle názoru odvolacího soudu měl pojem „fašistická minulost“ stejnou váhu jako výrok, že daná osoba byla v minulosti fašistou. Soud vzal v úvahu i skutečnost, že stěžovatel sám interpretoval tento pojem v souvislosti se žalobcem restriktivně, totiž s odvoláním na základní východiska Norimberských procesů. Tato východiska byla odvozena od multilaterální smlouvy z 8. srpna 1945, která zahrnovala také statut Mezinárodního vojenského soudu a která se 2. října 1947 stala součástí československého právního systému. Nejvyšší soud byl toho názoru, že základem byl princip individuální odpovědnosti, stanovený v této smlouvě.

26. Nejvyšší soud dále studoval všechny dostupné dokumenty a důkazy použité ve vztahu ke Slovensku během Norimberských procesů. Nenašel v nich žádný odkaz na Hlinkovu mládež ve spojení s fašistickými organizacemi. Zjistil, že propagace nebo implementace fašistických teorií nebyla součástí stanov a pravidel, jimiž se řídila Hlinkova mládež. Jestliže některé osoby zneužily křesťanské principy, na nichž byla tato organizace vystavěna, bylo to v rozporu s platnými pravidly. Tyto osoby a případně i osoby, které se nechaly zneužít ke kriminálním účelům, byly individuálně zodpovědné. Toto však nebyl případ žalující strany. Nejvyšší soud přijal tvrzení žalující strany, že pravý charakter výcviku v Sekuli byl poznán, až když jej začala navštěvovat.

27. Odvolací soud shledal odkaz soudu prvního stupně na prezidentský dekret č. 5/1945 z 19. května 1945 jako pro případ nepodstatný, protože tento dekret se týkal pouze majetkových vztahů v tom smyslu, že umístil majetek osob státem považovaných za nespolehlivé pod národní správu.

28. Nejvyšší soud připomněl, že v relevantní době byla trestní a morální odpovědnost regulována nařízením č. 33 o potrestání fašistických zločinců, okupantů, zrádců a kolaborantů a o ustanovení lidové spravedlnosti, přijatým Slovenskou národní radou dne 15. května 1945 a také prezidentským dekretem č. 16/1945 z 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. Tato ustanovení byla zčásti založena na principu kolektivní odpovědnosti, ale nezmiňovala se o Hlinkově mládeži.

29. Ohledně básně složené stěžovatelem poznamenal Nejvyšší soud, že byla napsána 17. července 1992, tj. týž den, kdy byla z balkónu Slovenské národní rady, na němž byl přítomen i pan Dušan Slobodník, vyhlášena nezávislost. Krátce nato napsal stěžovatel své prohlášení ohledně minulosti pana Slobodníka a dva novináři interpretovali báseň jako popis událostí během vyhlášení suverenity Slovenska. Uvedli, že „členem SS“ mínil stěžovatel pana Slobodníka. Soud proto došel k závěru, že stěžovatel zasáhl do osobních práv žalující strany svou básní stejně jako svým výrokem z 29. července 1992.

30. Stěžovatelova žádost o přesunutí důkazního břemene na žalobce nebo alespoň jeho sdílení oběma stranami nebyla přijata, protože postrádala opodstatnění ve vnitrostátním právu a jeho praxi. Nejvyšší soud došel k závěru, že stěžovatel nedokázal, že pan Slobodník byl v minulosti

fašistou, a tvrdil, že posledně zmíněný vstoupil do Hlinkovy mládeže za účelem účasti na sportovních aktivitách a nebyl motivován sympatiemi k fašistické ideologii. Kurs v Sekuli pan Slobodník nedokončil a je nepodstatné, zda byl vyloučen nebo jej opustil dobrovolně. Jedinou relevantní skutečností je, že žalobcova minulost nemohla být z tohoto pohledu považována za fašistickou.

31. Řízení ohledně stěžovatelova odvolání na základě práva
32. Stěžovatel ve svém odvolání mimo jiné uvedl, že byla porušena jeho práva podle článku 10 Úmluvy. Tvrdil, že Nejvyšší soud měl v souladu s relevantními ustanoveními prezidentského dekretu dojít k závěru, že Hlinkova mládež byla fašistickou organizací a že v souladu s relevantními ustanoveními nařízení č. 1/1944 a č. 4/1944 Slovenské národní rady účast v jakékoliv aktivitě Hlinkovy mládeže měla být považována za účast v nezákonné fašistické organizaci. Dále stěžovatel namítl, že Nejvyšší soud nestanovil s dostatečnou jistotou, zda byl žalobce skutečně z výcviku vyloučen a zda se dopouštěl teroristických aktivit či ne.
33. Dne 25. května 1995 potvrdila jiná komora Nejvyššího soudu, zasedající jako kasační soud, část rozhodnutí o odvolání, podle něhož měl žalobce právo na publikaci textu rozsudku z 23. března 1994, týkajícího se stěžovatelových výroků z 29. července 1992. Co se zbývajících částí rozsudku týče, zrušil soud rozhodnutí soudu jak prvního, tak druhého stupně a odevzdal případ zpět Městskému soudu v Bratislavě.
34. Kasační soud nesdílel stěžovatelův názor, že žalující strana by měla dokázat nepravdivost stěžovatelových tvrzení. Dále se soud postavil za názor, že fašistickou minulostí se myslí aktivní propagace fašismu nebo chování v souladu s jeho zásadami ze strany dané osoby. Pouhé členství v nějaké organizaci nebo účast na teroristickém výcviku, která nebyla následována praktickými kroky, nemohou být označeny za fašistickou minulost.
35. Protože stěžovatel neprokázal, že by žalobce měl fašistickou minulost v rámci výše uvedené definice, shledal soud, že jeho výroky zasáhly bez ospravedlnění do žalobcových osobních práv. Ve svém rozsudku uznal kasační soud, že slovenské právo považovalo Hlinkovu mládež za fašistickou organizaci. Připomněl však, že relevantní právní normy, včetně těch, na něž se stěžovatel odvolával, platily pro fyzické osoby pouze za předpokladu existence specifických jednání. Použití těchto pravidel na všechny členy takových organizací bez ohledu na jejich skutečné jednání by znamenalo uznání principu kolektivní viny. Soud poukázal na skutečnost, že do Hlinkovy mládeže byly přijímány i děti ve věku nad šest let.
36. Kasační soud nepovažoval za přijatelný stěžovatelův argument, podle kterého byl jeho výrok hodnotovým soudem, protože se stěžovatel ve svých výrocích neodkazoval na skutečnosti, na nichž by se takový hodnotový soud mohl zakládat. Soud mimo jiné uvedl:

„Označení žalobcovy minulosti za fašistickou není hodnotovým soudem založeným na analýze skutečností, ale výrokem učiněným bez současného uvedení konkrétních okolností, ze kterých by mohl být osobou vynášející tento soud vyvozen nějaký závěr. Byl by to mohl být hodnotový soud, kdyby stěžovatel svůj výrok doplnil odkazem na členství pana Slobodníka v Hlinkově mládeži a jeho účast na výcviku, tj. činnostech, které podle mínění osoby vynášející soud tvoří fašistickou minulost. Jenom takový výrok, založený na okolnostech užitých danou osobou k vynesení svého soudu, by byl hodnotovým soudem, jehož pravdivost by nemusela být dokazována. Jenom takový výklad zaručí rovnováhu mezi svobodou projevu a právem na ochranu dobré pověsti v rámci článku 10 Úmluvy.

36. Soud shledal omezení stěžovatelovy svobody slova slučitelné s požadavky článku 10 § 2 Úmluvy, neboť bylo nutné k ochraně pověsti žalobce v souladu s § 11 a násl. občanského zákoníku.
37. Pro nedostatek důkazů zrušil kasační soud rozsudky soudů prvního i druhého stupně ohledně stěžovatelovy básně a rozhodl, že v dalších řízeních bude muset žalobce dokázat, že se stěžovatel ve své básni odkazoval na něho. Zrušil také rozhodnutí odvolacího soudu o morální újmě a nákladech na řízení, protože jejich náhrada záležela na odhadu obou zasahování, na něž

si žalující strana stěžovala.

38. Další řízení
39. Dne 15. dubna 1996 vydal Městský osud v Bratislavě nové rozhodnutí ohledně zbývajících částí případu. Zastavil řízení týkající se básně, protože žalující strana tuto část žaloby stáhla.
40. Městský soud zamítl žádost o odškodnění za způsobenou morální újmu, protože neshledal, že by stěžovatelovy výroky výrazně snížily žalobcovu důstojnost a společenskou pozici v rámci významu § 13 odst. 2 občanského zákoníku. Podle názoru soudu nedokázal žalobce, zda značný veřejný zájem ohledně jeho osoby byl výsledkem stěžovatelových výroků, nebo zda se jedná o možný důsledek novinových článků a knihy publikované žalobcem ještě před zveřejněním stěžovatelových výroků.
41. Po zvážení, do jaké míry byly obě strany úspěšné v řízeních, nařídil městský soud žalující straně, aby stěžovateli zaplatila 56 780 Sk jako náhradu podstatné části jeho výdajů. Stěžovateli a žalobci bylo dále nařízeno, aby zaplatili 875 Sk, resp. 2625 Sk jako náhradu nákladů předem uhrazených soudem.
42. Dne 25. listopadu 1998 potvrdil Nejvyšší soud rozhodnutí Městského soudu v Bratislavě o přerušení řízení ohledně stěžovatelovy básně a o zamítnutí žádosti žalující strany o náhradu morální újmy. Nejvyšší soud konstatoval, že ani jedna strana nemá právo na náhradu soudních výdajů. Dále nařídil oběma stranám uhradit náklady předem zaplacené státem, konkrétně 1750 Sk. Pan Slobodník se odvolal na základě zákona. Řízení pokračuje.“
43. Relevantní vnitrostátní právo a praxe
44. Prezidentský dekret č. 5/1945
45. Výše zmíněný dekret byl vydán prezidentem Benešem 19. května 1945 a týkal se mimo jiné uvalení národní správy na majetek „Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a institucí“.
46. Paragraf 4 písm. b) označuje za státně nespolehlivé:

„... osoby, které vyvíjely činnost směřující proti státní svrchovanosti, samostatnosti, celistvosti, demokraticko-republikánské státní formě, bezpečnosti a obraně Československé republiky, které k takové činnosti podněcovaly nebo jiné osoby svésti hleděly a záměrně podporovaly jakýmkoliv způsobem německé a maďarské okupanty. Za takové osoby jest na příklad považovati ... vedoucí funkcionáře ... Hlinkovy mládeže a jiných fašistických organizací podobné povahy.“

44. Paragraf 5 označuje za státně nespolehlivé ty právnické osoby, jejich správa záměrně sloužila německému nebo maďarskému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům.
45. Občanský zákoník a ustanovené postupy
46. Právo na ochranu důstojnosti, cti a dobrého jména je zaručeno ustanovením § 11 a násl. občanského zákoníku.
47. V souladu s § 11 má každá fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zvláště života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.
48. Paragraf 13 odst. 1 stanovuje, že každá fyzická osoba má právo zvláště domáhat se, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby se odstranily následky těchto zásahů a aby jí bylo poskytnuto přiměřené zadostiučinění.
49. Paragraf 13 odst. 2 stanovuje, že pokud by se nezdálo postačujícím zadostiučinění podle § 13 odst. 1, zvláště proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na peněžní náhradu morální újmy.
50. V souladu s ustanovenými postupy musí žalobce v řízení pro pomluvu dokázat, že tvrzení žalované strany mohla objektivně poškodit jeho nebo její práva podle § 11 občanského zákoníku. Je-li tento požadavek splněn, musí žalovaná strana poskytnout důkazy o pravdivosti svých tvrzení, pokud má při obhajobě uspět.

1. Údajné porušení článku 10 Úmluvy
2. Stěžovatel uvedl, že bylo porušeno jeho právo na svobodu projevu, když soud vyhověl žalobě pana Slobodníka týkající se výroku zveřejněného 30. července 1992. Uvedl, že byl porušen článek 10 Úmluvy, který stanovuje následující:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společností.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a zodpovědnost, může podléhat takovým podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“
3. Existence zasahování
4. Soud shledává jasným a nezpochybnitelným, že došlo k zásahu do stěžovatelova práva na svobodu projevu, když relevantní soudní rozhodnutí označila stěžovatelův výrok za pomluvu a nařídila mu strpět zveřejnění tohoto rozhodnutí v pěti novinách podle výběru žalující strany.
5. Ospravedlnění zasahování
6. Toto zasahování by bylo v rozporu s článkem 10 Úmluvy, pokud by nebylo „stanoveno zákonem“, nesledovalo jeden nebo více legitimních cílů, na něž se odkazuje odstavec 2 článku 10, a nebylo „nezbytné v demokratické společnosti“ k dosažení takového cíle nebo cílů. Soud přezkoumá každé z těchto kritérií nezávisle.
7. Stanoveno zákonem
8. Stěžovatel tvrdil, že právní základ omezení jeho svobody projevu nebyl dostatečně předvídatelný, jak požaduje precedenční právo Soudu. Především uvedl, že interpretace slovenského práva vnitrostátními soudy nedefinuje dostatečně, co je pomluva, a nerozlišuje mezi hodnotovými soudy a skutečnostmi a mezi veřejnými činiteli a soukromými osobami. Předvídatelnost omezení svobody projevu také může být zpochybněna, protože stěžovatel oprávněně věřil, že vnitrostátní soudy rozhodnou v souladu s judikaturou vztahující se k Úmluvě s odvoláním na koncepci spravedlivé připomínky a důkazního břemene v podobných případech.
9. Vláda nesouhlasila a trvala na tom, že zasahování bylo stanoveno zákonem, přesně § 11 a násl. občanského zákoníku.
10. Co se týče stěžovatelova argumentu, že vnitrostátní soudy nejednaly v souladu s judikaturou vztahující se k Úmluvě, konstatuje Soud, že toto téma bude projednáno při určování, zda bylo zasahování „nutné v demokratické společnosti“.
11. Ohledně stěžovatelova tvrzení, že relevantní zákon nebyl dostatečně předvídatelný, upomíná Soud na skutečnost, že jedním z požadavků vyplývajících z výrazu „stanoveno zákonem“ je předvídatelnost daného opatření. Norma nemůže být považována za zákon, pokud není formulována s dostatečnou přesností, aby umožnila občanům přizpůsobit jí své chování. Občan musí být schopen, v případě potřeby s odpovídající podporou, předvídat do míry přiměřené za daných okolností důsledky, které může svým jednáním vyvolat. Tyto důsledky nemusí být předvídatelné s naprostou jistotou: zkušenost ukazuje, že něco takového je nemožné. Právní jistota je vysoce žádoucí, může s sebou však nést přílišnou rigiditu a právo musí být schopno držet krok s měnícími se podmínkami. V souladu s tím jsou zákony formulovány způsobem, který je do větší či menší míry vágní a jehož interpretace a aplikace jsou otázkou praxe.
12. Zasahování mělo právní základ, konkrétně § 11 a § 13 odst. 1 občanského zákoníku. Podle druhého ustanovení má každá fyzická osoba právo domáhat se, aby bylo upuštěno od

neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby se odstranily následky těchto zásahů a aby bylo poskytnuto přiměřené zadostiučinění. Je záležitostí vnitrostátních soudů, aby zvážily každou stížnost a rozhodly o přiměřeném zadostiučinění. V souladu s ustanovenými postupy musí žalující strana v řízení o pomluvě dokázat, že tvrzení žalované strany objektivně poškodila její práva podle § 11 občanského zákoníku, a žalovaná strana musí podat důkazy o pravdivosti svých tvrzení, má-li obhajoba uspět. Soud konstatuje, že uplatnění těchto právních opatření a postupů ve stěžovatelově případě nepřesáhlo hranici přiměřené předvídatelnosti za daných okolností. Proto bylo zasahování stanoveno zákonem v rámci významu článku 10 § 2 Úmluvy.

13. Legitimní cíl

14. Soud shledává, že ani jedna ze stran nezpochybnila skutečnost, že východisko pro rozhodnutí slovenských soudů bylo v souladu s cílem ochrany osobních práv žalobce, který se považoval za postiženého stěžovatelovými výroky. Zasahování proto mělo legitimní cíl podle § 2 článku 10, totiž ochranu „pověsti nebo práv jiných“.

15. Nezbytné v demokratické společnosti

(a) Argumenty před Soudem

(i) Stěžovatel

59. Stěžovatel tvrdil, že zasahování nebylo nezbytné v demokratické společnosti, protože domácí soudy nerespektovaly princip proporcionality mezi omezením svobody projevu a záměrem stanoveným v článku 10 § 2 Úmluvy. Zvláště uvedl, že byl postižen za kritiku člena Vlády, u něhož by hranice přijatelné kritiky měly být širší než u soukromé osoby. Dále argumentoval tím, že svobodná politická debata je základním konceptem demokratické společnosti, že diskuse o politických tématech zaslouží větší ochranu než nepolitické diskuse a že v důsledku toho má stát velmi omezené možnosti restrikce svobody projevu.

60. Stěžovatel s odkazem na judikaturu Soudu uvedl, že svoboda projevu platí i v případě informací nebo myšlenek, které urážejí, šokují nebo provokují, a že novinářská svoboda v sobě zahrnuje i možnost jistého stupně přehánění nebo dokonce provokace.

61. Jeho výrok ohledně minulosti pana Slobodníka byl hodnotovým soudem, který vyřknul poté, co se z médií a z knihy napsané panem Slobodníkem dozvěděl, že tento byl členem Hlinkovy mládeže a že se účastnil teroristického výcviku v Sekuli. Stěžovatel považoval za nutné sdělit svůj názor veřejnosti, která má právo být informována o minulosti veřejně činných osob. Nejednal se zlým úmyslem, když učinil svůj výrok na základě obecně známých skutečností, které, jak si myslel, opravňovaly k užití pojmu „fašistická minulost“.

62. Z pohledu stěžovatele byl názor Nejvyššího soudu, podle něhož by mohl být jeho výrok považován za hodnotový soud jedině za podmínky, že by byl doprovázen odkazem na skutečnosti, na nichž se zakládal, příliš omezující a mylný. Tvrdil, že důkazní břemeno, jež na něj bylo uvaleno v souladu s vnitrostátními právními postupy, bylo porušením jeho práva na svobodu projevu. V tomto ohledu argumentoval zvláště tím:

(i) že mu Nejvyšší soud odepřel prostředky k dokázání jeho tvrzení překroucením definice fašistické minulosti a protiprávně mu odepřel přiměřené právo na omyl ve výrocih týkajících se členů vlády, které se zakládaly na faktech a dobré víře, a

(ii) že od něj bylo požadováno dokázat pravdivost názoru vyjádřeného v jeho výroku, ačkoliv vyjádření názoru nemůže být nutně spojeno se současným poskytnutím důkazu.

63. Nakonec stěžovatel podtrhl, že vyřkl svůj názor v kontextu svobodné politické debaty a že tento v sobě obsahoval téma podléhající veřejnému zájmu, totiž minulost politicky činné osoby. Vyjádření názoru sledovalo legitimní cíl ukázat, že pokud existuje byt i jen stín podezření,

osoba, jíž se toto podezření týká, by neměla vykonávat žádnou politickou funkci. V širším kontextu se kritické zhodnocení týkalo také slovenských dějin v období druhé světové války, které je na Slovensku stále podstatným tématem. Stěžovatel došel k závěru, že bylo porušeno jeho právo na svobodu projevu.

(ii) Vláda

64. Vláda uvedla, že zasahování bylo přiměřené legitimnímu cíli a že důvody, na něž se odvolaly domácí soudy, byly dostatečné a podstatné. Z pohledu Vlády mohlo označení politika za osobu s fašistickou minulostí mít vážný dopad na jeho pověst.
65. Vláda dále uvedla, že stěžovatel učinil svůj výrok krátce po parlamentních volbách roku 1992 a poté, co se pan Slobodník stal ministrem kultury a školství. Stěžovatel zjistil všechna fakta o panu Slobodníkovi dlouho před volbou z knihy posledně uvedeného. Mimo tvrzení o údajné fašistické minulosti pana Slobodníka stěžovatel nezmínil další podstatná fakta, jako například že pan Slobodník byl v roce 1945 sedmnáct let starý, jaké byly důvody jeho účasti na teroristickém výcviku, jeho vyloučení z výcviku, jeho pozdější odsouzení a osmileté uvěznění v sovětském táboře a konečně rozhodnutí Nejvyššího soudu SSSR z roku 1960, kterým bylo zrušeno odsouzení pana Slobodníka na základě toho, že se nedopustil žádného trestného činu. Mimoto srovnání chování pana Slobodníka a fašistických dějin ani nebylo založeno na přesných a správných faktech, ani neodpovídalo ohodnocení podstatných skutečností v dobré víře.
66. Vláda připomněla, že vnitrostátní soudy nepožadovaly, aby stěžovatel uveřejnil omluvu, že daly žalující straně možnost, aby na náklady stěžovatele uveřejnila v pěti podle vlastního uvážení vybraných novinách prohlášení o urážlivém charakteru výroků stěžovatele, po kterém tak bylo pouze požadováno, aby toleroval výkon práva žalující strany v tomto ohledu.
67. Vláda konečně vyzdvihla skutečnost, že případ na Slovensku přitahuje značnou pozornost veřejnosti, a podtrhla, že rozhodnutí Soudu o skutkové podstatě projednávané stížnosti má pro slovenské soudy značný význam při rozhodování o podobných případech.

(iii) Pan D. Slobodník

68. Ve svých připomínkách předložených podle článku 36 § 2 Úmluvy a ustanovení 61 § 3 Jednacího řádu Soudu poznamenal pan Slobodník, že knihu „Paragraf: Polární kruh“ napsal v letech 1989 a 1990, tj. když pracoval jako výzkumný pracovník na poli literatury, a že kniha byla publikována v roce 1991. Kniha obsahovala detailní popis podstatných událostí, které, z pohledu pana Slobodníka, nechal stěžovatel ve svých výrocích v úvahu. V tomto kontextu pan Slobodník zvláště zdůraznil:

(i) že vstoupil do Hlinkovy mládeže poté, co v květnu 1944 vyhrál okresní šampionát ve stolním tenise, neboť členství v této organizaci bylo podmínkou pro účast na celostátním turnaji, a

(ii) že když bylo v roce 1944 potlačeno SNP a bylo vyhlášeno stanné právo, on a jeho matka pomohli osvobodit čtyři cizí partyzány z německé nemocnice.

69. Co se týče výcviku v Sekuli, musel pan Slobodník ze strachu před postihem vyhovět předvolání ústředí Hlinkovy mládeže. Dále uvedl, že zjistil skutečný účel výcviku teprve po svém příjezdu do Sekule, účastnil se jej pouze deset nebo dvanáct dní a byl vyloučen poté, co k němu vyjádřil svůj negativní postoj. Protože se chtěl vrátit domů, slíbil představitelům Hlinkovy mládeže poskytnutí informací o Sovětské armádě. Neprovedl však žádnou špionáž. Pan Slobodník uvedl, že tato fakta jsou podložena dokumenty uloženými v archivech a že soudy druhého a třetího stupně je považovaly za platná.
70. Podle názoru pana Slobodníka překroutil stěžovatel podstatné skutečnosti a vyjádřil se ve výše uvedeném smyslu o jeho minulosti, protože jejich politické názory se v kontextu parlamentních

voleb roku 1992 začaly odlišovat. Pan Slobodník tvrdil, že zatímco stěžovatel jeho knihu v roce 1991 označil za „napsanou přívětivým, odpouštějícím perem křesťana“, stala se pro něj rok poté důkazem jeho fašistické minulosti. Stěžovatelův výrok proto nebyl učiněn v dobré víře.

71. Konečně pan Slobodník uvedl, že spojením jeho minulosti a Norimberských procesů stěžovatel hrubě zasáhl do jeho soukromí. Mimoto kritizoval stěžovatel jeho minulost a ne jeho činy jakožto člena vlády.

(b) Stanovisko Soudu

(i) Důležité úprincipy

72. V souladu s precedenty Soudu je svoboda projevu jedním z pilířů demokratické společnosti a jednou ze základních podmínek jejího pokroku a seberealizace každého jedince. Jakožto subjekt článku 10 § 2 je uplatnitelná nejen na „informace“ nebo „myšlenky“, které jsou pozitivně přijímány a považovány za neškodné či nepodstatné, ale i na takové, které urážejí, šokují nebo obtěžují. Článek 10 chrání nejen podstatu vyjadřovaných informací a myšlenek, ale také formu, ve které jsou prezentovány. Tato svoboda je subjektem výjimek stanovených článkem 10 § 2, které však musí interpretovány restriktivně (viz případ Nilsen a Johnsen v. Norsko /GC/, č. 23118/93, § 43, ECHR 1999-VIII a případ Lehideux a Isorni v. Francie, 23. září 1998, Zpráva 1998-VII, § 52, str. 2886).

73. Zkouška „nezbytnosti v demokratické společnosti“ požaduje, aby Soud určil, zda zasahování, proti němuž byla vznesena stížnost, odpovídá „společenské nutnosti“, zda bylo přiměřené sledovanému legitimnímu cíli a zda důvody uvedené vnitrostátními orgány k jeho ospravedlnění byly relevantní a dostatečné. Pro rozhodnutí, zda taková nutnost existuje a jaká opatření by měla být přijata při zacházení s ní, je vnitrostátním orgánům ponechána jistá svoboda rozhodování. Tato svoboda však není neomezená a jde ruku v ruce s evropským dohledem prostřednictvím Soudu, jehož úkolem je vydat konečné rozhodnutí, zda je omezení slučitelné se svobodou projevu, chráněnou článkem 10. Úkolem Soudu při vykonávání dozorcí funkce není převzít roli národních orgánů, ale spíše přezkoumávat ve světle případu jakožto celku rozhodnutí učiněná národními orgány v rámci jejich svobody rozhodování. Soud se musí utvrdit v tom, že národní orgány použily postup, který je v souladu s principy vyjádřenými článkem 10 a, mimoto, že své rozhodnutí založily na přijatelném odhadu důležitých skutečností (viz případ Vogt v. SRN, 26. září 1995, Serie A č. 323, str. 25-26, § 52, případ Jerusalem v. Rakousko, č. 26958/95, 27. února 2001, § 33).

74. Soud dále upomíná, že pod článkem 10 § 2 Úmluvy existuje jen malý prostor pro omezení politického projevu nebo debaty ohledně otázek ležících ve veřejném zájmu (viz případ Stírek v. Turecko /č. 1/ /GC/, č. 26682/95, § 61, bude uveřejněn v oficiálních zprávách Soudu). Mimoto jsou hranice přijatelné kritiky širší v případě politika než v případě soukromé osoby. Na rozdíl od soukromé osoby politik nutně a vědomě předkládá svá slova a své činy posudku novinářů a veřejnosti a musí z toho důvodu prokázat větší stupeň tolerance (viz případ Lingens v. Rakousko, 8. července 1986, Série A č. 103, str. 26, § 42 nebo případ Incal v. Turecko, 9. června 1998, Zpráva 1998-IV, str. 1567, § 54).

75. Ve své praxi Soud rozlišoval mezi faktickými výpověďmi a hodnotovými soudy. Zatímco existence faktů může být dokázána, pravda obsažená v hodnotovém výroku není podrobitelná důkazu. Požadavek prokázání pravdy obsažené v hodnotovém soudu je nesplnitelný a zasahuje do svobody projevu jako takové, která je základní součástí práva zajištěného článkem 10 (viz výše citovaný případ Lingens v. Rakousko, str. 28, § 46 a případ Oberschlick v. Rakousko, 23. května 1991, Serie A, č. 204, str. 27, § 63).

76. Přiměřenost zasahování v případě, že výrok dosáhne kvality hodnotového soudu, může záviset na existenci dostatečného skutkového základu napadeného výroku, protože i hodnotový výrok bez jakéhokoliv skutkového základu může být nepřijatelný (případ De Haes a Gijssels v. Belgie,

24. února 1997, Zprávy 1997-I, str. 236, § 47, výše citovaný případ Jerusalem v. Rakousko, § 43).

(ii) Aplikace výše zmíněných principů v tomto případě

77. V projednávaném případě je Soud vyzván, aby přezkoumal stížnost na rozsudek kasačního soudu, podle kterého musel stěžovatel strpět zveřejnění textu označujícího jeho výrok za pomluvu, čímž bylo zasaženo do jeho práva na svobodu projevu, a tak byl porušen článek 10 Úmluvy. Ve výkonu své dozorčí funkce se musí Soud dívat na napadené zasahování do stěžovatelova práva na svobodu projevu ve světle případu jakožto celku, včetně obsahu daného výroku, kontextu, ve kterém byl tento výrok učiněn, a také zvláštních okolností, v nichž se nacházejí všichni zainteresovaní.
78. Z hlediska obecného principu musí být „nezbytnost“ jakéhokoliv omezení svobody projevu přesvědčivě podložena. Záleží především na vnitrostátních orgánech, aby odhadly, zda je dané omezení společensky nutné. V případech týkajících se tisku jsou hranice svobodného rozhodování jednotlivých států omezeny zájmy demokratické společnosti na zajištění a udržení svobody tisku. Tento zájem bude mít značnou váhu při určování (jak musí být učiněno podle článku 10 Úmluvy), zda je omezení přiměřené sledovanému legitimnímu cíli (viz případ Thoma v. Lucembursko, č. 38432/97, 29. března 2001, § 48).
79. Stěžovatelův výrok byl uveřejněn v následujícím kontextu. Bylo krátce po parlamentních volbách 1992 a jmenování nové vlády a po přijetí deklarace slovenské nezávislosti. Pan Slobodník byl jmenován ministrem kultury a školství.
80. Ve svém výroku vyjádřil stěžovatel vážnou starost o udržení demokratického charakteru slovenského emancipačního procesu. Stěžovatel byl zvláště znepokojen politickými vůdci Slovenska. Kritizoval pana Slobodníka za jeho údajnou fašistickou minulost, kterou považoval za neslučitelnou s osobními kvalitami člena vlády. Stěžovatel vyzval pana Slobodníka k rezignaci z toho důvodu, že jinak, jak se domníval, by se Slovensko mohlo ocitnout v izolaci kvůli pochybnostem, zda byla prohlášení o demokratickém charakteru vlády pravdivá.
81. Soud zjišťuje, že stěžovatel svůj výrok učinil a zveřejnil jako část politické debaty o tématech obecného a veřejného zájmu, vztahujících se ke slovenské historii, která mohla mít dopad na budoucí demokratický vývoj Slovenska. Ačkoliv výrok neuváděl konkrétní zdroje, byl založen na skutečnostech zveřejněných tiskem a samotným panem Slobodníkem dříve, než byly publikovány stěžovatelovy výroky.
82. Co se týče důvodů, na něž se odvolává kasační soud při ospravedlňování zásahu do stěžovatelových práv, zjišťuje Soud, že slovenské právo označuje Hlinkovu mládež za fašistickou organizaci. Kasační soud přesto došel k závěru, že stěžovatelův výrok, pokud má být považován za hodnotový soud, by musel být podložen odkazem na fakta, z nichž stěžovatel při svých závěrech vycházel, totiž členství pana Slobodníka v Hlinkově mládeži a jeho účast na výcviku v Sekuli. Kasační soud konstatoval, že v takovém případě by názor vyjádřený stěžovatelem nepotřeboval být podložen důkazy. Proto nejvyšší soudní instance při rozhodování o skutkové podstatě relevantní části případu připustila, že stěžovatelův výrok v podstatě byl podložen faktickým pozadím. Kasační soud však také konstatoval, že pojem „fašistická minulost“ znamená, že daná osoba aktivním způsobem propagovala nebo praktikovala fašismus. Protože stěžovatel nedokázal, že pan Slobodník měl fašistickou minulost v tomto smyslu, jeho výrok neoprávněně zasáhl do osobních práv pana Slobodníka.
83. Soud podtrhuje, že podpora svobodné politické debaty je velmi důležitým prvkem demokratické společnosti. Příkladá nejvyšší důležitost svobodě projevu v kontextu politické debaty a požaduje existenci velmi přesvědčivých důvodů pro to, aby svoboda politického projevu mohla být omezena. Připuštění širokého omezení svobody politického projevu v jednotlivých případech by nepochybně zasáhlo obecný respekt ke svobodě projevu v daném státě.

84. Stěžovatelův výrok byl jasně učiněn ve velmi politickém kontextu, v momentě rozhodujícím pro další vývoj Slovenska. Obsahoval tvrdá slova, avšak nikoliv bez faktického základu. Nelze zpochybnit, že nebyl učiněn jinak než v dobré víře a že sledoval legitimní cíl ochrany demokratického vývoje nově vzniklého státu, jehož je autor výroku občanem.
85. Soud konstatuje, že stěžovatelův výrok byl hodnotovým soudem, jehož pravdivost není podrobitelná zkoumání. Byl učiněn v kontextu svobodné politické debaty na téma podléhající veřejnému zájmu, totiž ohledně politického vývoje Slovenska ve světle jeho minulosti. Výrok se týkal veřejně činné osoby, ministra vlády, v jehož případě jsou hranice přijatelné kritiky širší než u soukromé osoby.
86. Ohledně důvodů, na které se odvolal kasační soud, nemůže Soud přijmout východisko, že hodnotový soud může být považován za takový, jen pokud je doplněn skutečnostmi, z nichž vychází (viz výše odstavec 35). Nutnost spojení mezi hodnotovým soudem a podpůrnými skutečnostmi se může měnit případ od případu v souladu se specifickými okolnostmi. V tomto případě Soud zjišťuje, že hodnotový soud vynesený stěžovatelem byl založen na informaci, která byla obecně známa široké veřejnosti, jak proto, že politický život pana Slobodníka byl znám, tak proto, že informace o jeho minulosti byla odhalena jím samotným v jeho knize a v tisku ještě před tím, než stěžovatel učinil svůj výrok. Soud se také nemůže ztotožnit s restriktivní definicí pojmu „fašistické minulosti“. Tento pojem je široký, vyvolávající rozdílné asociace ohledně obsahu a významu. Termín fašistická minulost se tak může vztahovat i na osobu, která byla členem fašistické organizace, i když se neúčastnila specifických aktivit směřujících k propagaci fašistických ideálů.
87. Kasační soud nedefinoval přesvědčivě žádnou společenskou nutnost opravňující k nadřazení osobních práv osoby veřejně činné nad stěžovatelovo právo na svobodu projevu a obecný zájem podpory této svobody ve vztahu k veřejným tématům. Z rozhodnutí vnitrostátních soudů není zřejmé, že by stěžovatelův výrok nějak poškodil politickou kariéru pana Slobodníka nebo jeho profesionální a osobní život.
88. Soud konstatuje, že důvody uvedené kasačním soudem nemohou být nahlíženy jako dostatečné a relevantní ospravedlnění pro zasahování do stěžovatelova práva na svobodu projevu. Vnitrostátní orgány nebyly schopny stanovit spravedlivou rovnováhu mezi relevantními zájmy.
89. Proto nebylo zasahování „nezbytné v demokratické společnosti“ v rámci významu článku 10 § 2 Úmluvy.
90. Došlo k porušení článku 10 § 2 Úmluvy.
91. Údajné porušení článku 9 Úmluvy
92. Stěžovatel dále poukázal na to, že bylo porušeno jeho právo na svobodu myšlení, když mu bylo nařízeno, aby strpěl uveřejnění textu prohlašujícího jeho výrok za pomluvu. Stěžoval si na údajné porušení článku 9 Úmluvy, který stanovuje:

„1. Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a vyznání; toto právo zahrnuje svobodu měnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevovat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo spolu s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.

2. Svoboda náboženského vyznání může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

3. Soud je toho názoru, že zpochybněné opatření představovalo zásah do výkonu stěžovatelova práva na svobodu projevu, který byl zkoumán pod článkem 10 Úmluvy, a není tedy nezbytné posuzovat nezávisle stížnost na porušení článku 9 Úmluvy.

III. Údajné porušení článku 14 Úmluvy

93. Stěžovatel tvrdil, že byl diskriminován za své politické názory, když na něj vnitrostátní soudy

uvalily důkazní břemeno, že překroutily definici pojmu „fašistický“ a že musel strpět zveřejnění textu označujícího jeho výrok za pomluvu. Tvrdil, že došlo k porušení článku 14 Úmluvy, který stanovuje následující:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoliv důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

94. Vláda trvala na tom, že stížnost na diskriminaci byla nepodložená.
95. Soud zkoumal tuto stížnost ve spojení s články 9 a 10 Úmluvy, ale nenalezl žádné známky toho, že by napadené opatření mohlo být přičteno rozdílu v zacházení na základě stěžovatelova politického názoru nebo na základě jakékoliv jiné relevantní skutečnosti.
96. Proto Soud dochází k závěru, že nedošlo k porušení článku 14 Úmluvy.
97. Aplikace článku 41 Úmluvy
98. Článek 41 Úmluvy stanovuje:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přízná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda
2. Stěžovatel požadoval 1 000 000 slovenských korun jako náhradu jak peněžní, tak morální újmy. Uvedl, že během funkčního období vlády, jejímž členem byl pan Slobodník, byl propuštěn z divadla, v němž byl zaměstnán, a že nemohl zveřejňovat svá díla, protože vydavatelé, distributoři a knihkupci s ním nechtěli jednat z důvodu negativního postoje některých funkcionářů k jeho osobě. Stěžovatel dále uvedl, že ztráta příjmu, tlak na něj vykonávaný a vyhrožování jej donutily přestěhovat se do České republiky a že toto bylo příčinou značných výdajů.
3. Vláda uvedla, že neexistuje příčinný vztah mezi údajným porušením Úmluvy a požadovanou náhradou škody.
4. Soud konstatuje, že neexistuje dostatek důkazů příčinné vazby mezi shledaným porušením článku 10 a peněžní škodou údajně způsobenou stěžovateli. Žádost proto musí být zamítnuta.
5. Co se týče stěžovatelovy žádosti o náhradu morální újmy, Soud konstatuje, že stěžovatel utrpěl v důsledku porušení článku 10 Úmluvy újmu zapříčiněnou soudním řízením a projednávanými otázkami. Po zvážení relevantních okolností přiznává stěžovateli pod tímto bodem 65 000 Sk.
6. Náklady a výdaje
7. Stěžovatel požadoval 701 750 Sk jako náhradu za náklady a výdaje. Tento obnos zahrnoval 250 000 Sk jako náhradu nákladů a výdajů za řízení před orgány Úmluvy.
8. Vláda tvrdila, že požadovaný obnos je nepřiměřený a že stěžovatel nepředložil jakýkoliv relevantní dokument podporující jeho žádost.
9. Soud připomíná, že za účelem zahrnutí nákladů a výdajů do částky přiznané pod článkem 41 Úmluvy musí být zjištěno, že k nim skutečně a nutně došlo a že jsou přiměřené co do výše (viz, mimo jiné, případ *Jecius v. Litva*, č. 34578/97, § 112, ECHR 2000). Soud zjišťuje, že tyto podmínky v případě stěžovatelovy žádosti nebyly splněny. Jelikož je však zjevné, že řízení jak na vnitrostátní úrovni, tak před orgány Úmluvy stěžovateli způsobila náklady a výdaje, přiznává Soud stěžovateli po rozhodnutí na spravedlivém základě celkový obnos 500 000 Sk.
10. Úrok z prodlení
11. V souladu s informacemi dostupnými Soudu činí výše úrokové sazby na Slovensku v době přijetí tohoto rozsudku 17,6 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Potvrzuje poměrem pěti hlasů ku dvěma, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy;
2. Potvrzuje jednomyslně, že není nezbytné posuzovat nezávisle stížnost na porušení článku 9 Úmluvy;
3. Potvrzuje jednomyslně, že nedošlo k porušení článku 14 Úmluvy;
4. Potvrzuje poměrem pěti hlasů ku dvěma
5. a) že odpovědný stát zaplatí stěžovateli během tříměsíční lhůty od data, ke kterému se tento rozsudek stane pravomocným v souladu s článkem 44 § 2, následující obnosy:
6. i) 65 000 (šedesát pět tisíc) slovenských korun za nemajetkovou újmu;
7. ii) 500 000 (pět set tisíc) slovenských korun za náklady a výdaje;
8. b) že je splatný jednoduchý úrok o roční výši 17,6 % od vypršení výše zmíněných tří měsíců až do urovnání;
9. Zamítá jednomyslně zbytek stěžovatelových žádostí o spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a oznámeno písemně dne 12. července 2001 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

Christos ROZAKIS

tajemník

Erik FRIBERGH

předseda